

NAPREDNJAK

NEJUNAČKOME VREMENU U PRKOS!

RUKOPISI SE NE VRACAJU. -
PISMA I POŠILJKE NEPLA-
- ČENE NE PRIMAJU SE. - -
OGLASI SE RACUNAJU 16 PA-
RA PO PETIT RETKU, A ZA
VIŠE PUTA PO POGODBI.
PRIOPĆENJA I ZAHVALE 20
- - - PARA PO RETKU. - - -

Pretpлата: za Šibenik (donošenjem kući) godišnje Kr. 5.- za Austr.-
Ugarsku Monarhiju godišnje kr. 6-50 — za inozemstvo godišnje kr.
8.50 — Pojedini broj u mjestu 8 para, vani 10 para.

IZLAZI SVAKOG PETKA.

Odgovorni urednik: A. - VJEKOSLAV TRINAJSTIĆ.
Izdavač, vlasnik i tisak „Pučka Tiskara“ Dr V. Iljadica i drugovi
u Šibeniku.

Trializam!

Naivno je mišljenje, da programi odaju vrijednost stranaka. Program, bio i najbolji, mrtvo je slovo, dok su ljudi životvorni organ stranaka, predujet i jamac uspjeha.

Riječ je o današnjem pravaštvu i njegovoj omiljenoj krilatici: trializmu. Pod pravaštvom razumijevamo sa ljudskog i narodnog gledišta opravdanu misao i čuvstva: težnju za slobodom te toj težnji dosljedan rad. Ante Starčević, tvorac pravaštva bijaše takav, Kvaternik je pošlo dalje. . . . Ali su došli „praktičniji“ i „diplomatskiji“ ljudi: Josip Frank, poznat radi petsatne konferencije s Vekerlomi Strasnofovog nasamarenja, te otac one crne sramote naše, što se zvaše legija za vrijeme aneksije, a podsjeća tako žalostno na Trenkove pandure, Hrvate u Italiji za oslobodjenja („perchè piangi fratello croato il figlio, che in Italia morì?“ — *Car-ducci*, i na našeg Jelačića, kojeg tuga razočaranja do groba dovede. Umro je Frank. Mile za „dobro“ sloge stopi se sa frankovima i onim oko kaptola. Supilo je smrvljen politički, ali ne moralno. Nikola Tomašić preveo je koaliciju preko vode žednu i izigrav. Momenat je da se ambiciji jednog lukavog Šušteršića otvore krila. Nazvao se vođjom Jugoslavena. Prah u oči bijaše: trializam, katoličanstvo! Povuci za sobom dobroćudne pravaše u ime hrvatsko-slovenskog bratstva (protuteža Beču pogubnog srbohrvastva!); klerikalce pak u ime ugroženih amaneta, što (ironički) zvuče: „antemurale Christianitatis“, „za Krst častni“ . . . (Ipak zato štadlerov „hrvatski dnevnik“ može biti turkofil, a tako i šegvićeva „Hrvatska“ s „logikom interesa“). Nagrada Šušteršiću: zemaljski kapetan i (čini mi se) dvorski savjetnik, a meka za budućnost: jugoslavenski ministar.

Što pripovijedaju ti pravaši? Sve i ništa; puno riječi, a djela? Oprostite! ima ih: memorandum, rezolucije, turkofilstvo, kulturna borba do obnovljenja in-

kvizicija s pristojnim „Danom“ na čelu, pohodi Kreka u Dalmaciju i t. d., kortešovanja u ime viših osoba (izbor u Makarskoj), nezadovoljstvo proti narodnom zboru u Zadru zbog raspusta općina itd.

Što će reći vaša politička pamet i instiktivni vaš narodni samoobrane, kad čujete, gdje iz svega grla viču: *trializam* — princ Lichtenstein, Šušteršić, Stadler! Kad k tomu pomislite, da je prvi princ bečki, drugi politički . . . , a treći vjerski zasukanac do mahnitosti? Ne plače li vam duša, kad vidite mladi naraštaj svećenstva onako zagrižljiv, vladi uslužan (Alfirević i Szilvas) te dio omladine — „Domagojce“ (koji nijesu mogli glasovati ni rezoluciju proti otečepljenju Rijeke od senjske biskupije!), pa kad pomislite na Dum Miju Pavlinovića, te na pjesnika „bijedne Mare“, koji pobježe u Srbiju, željan zraka i slobode. . . . ?

Trializam! — Dugo godina „divide et impera“ sa panhrvastvom proti pansrbstvu zatorno djelovaoše na narodni naš organizam. Pa kad se i to prozrelo, kad je srbofob Frank umro, digoše nam oni iz Beča u vis zastavu državnog prava hrvatskog, angažujuć Šušteršića za očuvanje hrvatskog individualizma, da se ne utopi u moru srpskog?!

Na Jugu treba danas, treba i sutra legija . . . !

Recimo: Jesmo za trializam, ali ne kako ga u Beču zamišljaju, već za trializam u smislu proširenja naših slobodina, a taj neće biti dan ni iz ljubavi prema nama (koju odozgo ne oćutjesmo), ni iz zahvalnosti (doživjeti silom lijepih!). Trializam će se nametnuti silom prilika kao neminovna potreba vremena; pospješiće ga naša ekonomska snagu, narodna svijest i otpornost. Ali nam neće biti konačnim političkim ciljem, već etapa u historičkom razvitku i oslobodjenju našem od svih nenaravnih i protunarodnih, tuđih utjecaja i nametnika, e da uzmožemo što lakše, ljepše i dostojnije razviti i oplemeniti našu narodnu dušu, kojoj nastitljivi Islam i politički njemačko-madžarski egoizam sapi-

njahu krila kroz vijekove, e da i mi svojim duševnim narodnim blagom isplatimo dug pćečovječanskoj kulturi, i dokažemo svoje pravo na opstanak. Pobjitati nam je svuda ovo pseudopravaštvo, te se oslanja na birokraciju i teokraciju, kiti se perjem dosljednosti, da zaslijepi prostotu; prema gori servilno, hranjeno mrvicama ekonomskim, frazama političkim i praznim blještavilom vjerske tobož solidarnosti; nemoćno prema politici Rima, što nas dnevno u živac pogadja, i hoće da nas vrati u srednji vijek. (Meštovići rekoše, da je bilo bolje, da je osto pasire — „Vrhbosna“; bojkotuju stoga „Maticu Hrvatsku“ i „Društvo hrv. književnika“!)

Za pravaštvo sa težnjom kosovske osvete proti Turcima krštenim i nekrštenim, za pravaštvo moralnog Starčevića, a proti paradi i iznarodjenju „pravaštva“! S Mladohrvatima, koji se ne moguće zadovoljiti, „sofisterijom“, političkim mešetarenjem, „obećanjima“ i „priznanjima“! . . .

Krajni je čas; Komesarijat u Hrvatskoj, policijski sistem u Dalmaciji, neustav u Bosni bjelodano govore. . . .

H v a r, veljače 1913.

Mato Vučićić.

Glas iz Bosne.

U nas su nastale prilike kakve ni u snu nismo sanjali. Mi smo bili većito zavaravani, većito vučeni zo nos, i obećanja; koja su nam se davala od zgrade do zgrade, bila su prazne reči. Njemci i Mađžari — sistematski su pokušavali da ubiju u nama nacionalnu svest i da od nas stvore neku novu naciju koja će biti spremna da im u svaki momenat posluži i u najgore ciljeve.

Da nas zaplaše zazveketalo je oružje iznad naših glava, zatvarali su nas i postupali s nama kô s robovima. I da osetimo kako nas vole, opkoljeni smo žbirimo i uhodama, koji imaju da dojavu svaki gest nezadovoljstva, svaki krik ogorčenja. A, što je najgore, pokušalo se, da se zavladimo

između sebe; naročito onda, kad su uvidjeli, da „visoko naučnicke“ teorije o nekom bosanskom jeziku i nekakvoj bosanskoj narodnosti ne nalaze ovde plodna tla. Što se nije moglo silom, moglo se raznim obećanjima, a tu su jezuiti znale da razapnu svoje mreže. I najednom crni popovi postaju vogje hrvatske nacionalne politike u Bosni. Oni se zalažu za naciju, pokazuju se kao njeni prijatelji i pokreću organ, najsramočniji, šta ga je ikada bilo među Srbohrvatim; mržnja počela je da buja. Jednokrva nacija se zavadila; jaz između nje bivao je sve veći. S jedne strane Srbi, većito nepomirljivi prema sistemu i „stalno u opoziciji“ — kako se primećivalo s merodavne strane. S druge Hrvati, od kojih su jezuiti napravili ogorčene protivnike Srba; privrženike sistema. Da li je u našoj istoriji bilo tamnijeg mesta od ovog, i da li se ikad zapamtilo da se jednokrva braća ovako glože i kolju, kinje i uništaju u korist nekog trećeg? Jer dok smo mi vodili između sebe jalove nepismene borbe, dotle su agenti sistema, radili onako kako su hteli. I od tog njihovog rada za naše „dobro“, ljuto je propištalo ovaj dio naše neslobodne nacije; naša se zemlja, predana eksploataciji stranih industrijalaca, zatresla od gorke nevolje.

Vreme se izmenilo i izgleda na bolje. Balkanski rat nam je osvežio učmale snage, trgao nas iz mrtvila, koje je moglo biti po nas kobno.

Pa i ako ni danas odnosi između Srba i Hrvata nisu bog zna kako popravljeni, ima nade da će se to dogoditi u skorijoj budućnosti. Nije moguće danas ne videti, kako Njemci i Mađžari upiru iz sve snage da priguše pokret za jedinstvo Hrvata i Srba u našim pokrajinama, premda hine ravnodušnost, te kad i kad kao da i sami odobravaju taj pokret za jedinstvo, koji se naročito u poslednje vreme širio među omladinom.

Ali zar se može zatvoriti ideja, zar se može ugušiti nacionalna svest, kad jednom

FEUILLETON.

J. Miše (Rim).

Povodom brošure „Beograd bez maske“ Vladimira Čerine.

(Svršetak)

Tako moli Meštović! Tako su molile srbijanske čete pred Skopljem, Bitoljem i Kumanovom; tako mole srbijanske majke kada vidaju i tetoše ranjenike, te blagoslovljene majke, koje od iskona sinove „uspavljivahu legendarnoću kosovskih junaka“ *); tako su molile paklene, gjinske čete srbijanskih komita.

„Kosovska pogibija, nije samo historija i kosovska željkovana i opjevana osveta nije samo „riječ“, vidjesmo svi, pred ovom mahnitom hrabrošću srpskoga naroda, što dade krv u besćenje za nacionalnu čast, ponos i dužnost nacionalnoga oslobodjenja, dok se kod nas „lije tinta“ i kupe pare.“

Jeli znala srbijanska pest i bajoneta

*) Sve u navodnicima jesu citati iz brošure.

što je nacionalizam? „Sve čuti. Sve čuti. I sve ovdje govori nekako od sebe i za sebe duboko, dostojanstveno, tiho i polagano kao bijela staračka brada i sijede vlasni zaslužnoga muža: „To smo mi prije znali. Tako je moralo biti“. A ona atmosfera, onaj nimbus: „nešto iz zraka, — bog bi znao odakle — iz zemlje, iz krovova, iz zidova šapće u otajstvu nečeg fatalnog iste riječi istim spokojnim izmućenim i svejedno radosnim glasom“.

„I vjeruj što ti kažem, urlavi družje iz pakla! Najveći dogjaji — to nisu naši najglasniji, već naši najtiši glasovi.“*)

A kakovi su naši glasovi s ove strane Drine?

Čitavo naše življenje dade se ispisati, prevesti u riječ! Mi riječju živimo i riječju umiremo! mi integralci koji hoćemo svemu na svijetu da dademo računa; mi integralci, kojima riješavanje prostog društvenog odnosa nosi tri četvrtine vijeka i ne preostaje nama vremena da živimo za nas.

Previše smo mučili i udešavali sebe za

*) Nietzsche „Tako je govorio Zarathustra“.

druge, a da bi se sjetili naše zadaće i „iskreno“ upotrebili vrijednost i moć našega elementarnoga instinkta.

Mi nemamo smisla, srčanosti, samopouzdanja i energije da živimo za sebe, jer previše, do smiješnosti, idolatrijski naskidali smo se kapa i nagibali hrptenjača.

„Pa jesmo li dostojni mi da budemo saplemenici Srba, mi što nemamo „Kosovâ“ i što ih dan na dan, vrlo jeftinih doživljujemo? A za ljude preko Drine se pita: „Kako živu, jeli im teško, što misle, što rade?“ „Gdje je munja, koja će nas šinuti svojim plamenim jezikom? Gdje je ludilo koje bi trebalo ukalamiti u nas?“*)

*)

U glavnome, kako se vidi, nisam kanio da specijalno pišem o ovoj interesantnoj i vrlo korisnoj brošuri, koliko da generalno istaknem potrebno riješenje odnosa pram nacionalizma. Mislim da je sve ovo posvema u duhu brošure i da sve ovo napisano nije nego sama atmosfera, u kojoj se kreće ova brošura, jer sve iz nje delirijskom emfazom

*) Nietzsche „Tako je govorio Zarathustra“.

kriči Tolstojevu krilaticu: „spasite se, spasenje je u vama“.

U nas još niko nije imao smjelosti da zagruva ovakvim jezikom, jezikom „bez maske“, srbijanskim jezikom, jezikom nama posvema nepoznatim i novim.

Ova brošura djeluje ko zvuk trube, zanaša poput zvuka fanfare, te vitla crvene zastave. Pisana je vrlo temperamentno i spontano.

Stil sklize elegancijom rijeke brzice, te hitro kinematografski prima, odrazuje najznačajnije dogagjaje, — koji se tekak osjećaju u svježim, hitrim tonovima.

Ova brošura pisana je dušom, konvulsivnom i izmračenom dušom, koja ipak sa svega toga znade da bude elegantna i samozatajna.

Ona ima karakter ouverture, iza koje imaju da nastupaju i moraju da nastupe veliki činovi. I njome je napokon pisac dao najbolji odgovor na pismene i zakulisne napadaje i intrigue — i omladina — čestita nacionalistička omladina — može jedanput da bude na čistu, što za nju znači jedan od najpožrtvovnijih, jedan od najspremnijih njezinih reprezentanata: Vladimir Čerina.

preporodi srca? Progonima, zatvaranjem, mučenjem samo se još više podjaruje ogorčenje! Srbi i Hrvati u ovim pokrajinama naći će se u jednom kolu. To nije daleko. Do duše, na tome treba raditi s oduševljenjem i bez prestanka. I omladina, koja bude tako radila, ne će biti sama. Treba jednom da Srbi i Hrvati dogju do svesti, da im nema lepše budućnosti bez sloge i da nigda neće biti srećni dok budu uz one, što nas gone svojim žbirima, aktima o veleizdaji, tamnicama i progonima. *Borivoj Jevtić.*

Naše bilješke.

Drinopolje palo. Nakon žestokog bombardiranja i juriša na bajunete junačkih srpskih i bugarskih vojnika, palo je jutros Drinopolje u bugarske ruke. Turci se branili očajno, ali kada se uvjeriše da su sve nade izgubljene zapališe grad. Stanovništvo se dalo u divlji bijeg iz straha pred bijesnim Turcima.

Vojnički krugovi ističu neprocjenjive zasluge srpske vojske pri zauzeću Drinopolja, slave sjajan uspjeh srpske artiljerije, naglašujući, da je jučerašnji dan krvavo krštenje srpsko-bugarskog bratstva i bratimljenja oružja.

Bombardiranje Skadra se vrši, a u subotu dojuču nastaviti će se opća borba. Ima megjutim verzija da Essad paša čeka obavještenje porte i pregovara o predaji Skadra. Najdalje do ponedjeljka očekuje se pad Skadra.

Meštović Šibeniku. Čujemo, da naš dični Meštović misli darovati našem gradu bistu Medulića. Mislimo, da će na ovako plemeniti dar Šibenik doći u susret i odgovoriti dostojno našem velikom Meštoviću, koji ovako poštu odava našem velikom šibenčancu.

Nije šala imati u gradu jedno djelo umjetnika, koji je držan megju najvećim u svijetu. U to ime nije nijedna žrtva dosta velika. Meštoviću evala i hvala!

Namjesnik dalmatinski, čujemo, da će biti imenovan namjesnikom u Tirolu. Sretan i slavan mu put!

S veleizdaje osumnjičena, čujemo, četvorica mladih ljudi u Skradinu, na denunciju nekih čudnih svjedoka, bila su zatvorena. Uzorava se polje za svoje sjeme.

Brzojav: Sofija: Weine Israel, Adria-nopel ist gefallen!

Iz mjesta.

Pučka Štedionica obdržala je u nedjelju 16. ožujka svoju sedmu glavnu skupštinu. Predsjednik, D.r Makale, prikazao je družinarima rad štedionice i protumačio korist koju donosi, osobito težaku i malom obrtniku. Skupština je odobrila račune i primila sve predloge predložene od uprave. Pravilnik je bio potpun, što će Štedionici biti dozvoljeno da si proširi djelokrug svog poslovanja. U upravu su ponovno birana gospoda: D.r Makale, U. Rossini i P. Škarica, a ista je bila popunjena i sva dvije

druge zauzete i radišne sile, sa gospodom A. Tikulin i K. Stošić-Pačelo.

Ova nas je skupština uvjerila da je trijezmeni i korisni rad uprave, te njezina štednja podigla našu Pučku štedionicu na visinu, kojom se ne može podičiti ni jedna slična štedionica u Dalmaciji, čemu je dokazom čisti dobitak od preko 8000 K. I u svakom je drugom pogledu naša štedionica napredovala usprkos nerodice naših vinograda i opće novčane krize. Zato čast i priznanje marljivoj i štedišnoj upravi!

Škola plesa sa priznatim i diplomiranim učiteljem *Mika Katarivas* počima sutra u večer u prostorijama „Kola“. Preporučamo građanstvu!

Grčka konzularna agencija donosi do znanja, da će se dneva 17/30 marta na 11^{1/2} sati (točno) obdržavati u mjesnoj pravoslavnoj crkvi služba božja u spomen **Nj. V. Gjurgja I.** kralja grčkoga.

Proti D.r V. Iljadici podignuta je optužba radi prestupka strke po § 283 k. z. prigodom raspusta šibenske općine. Rasprava će se držati na mjesnom Okružnom Sudu 15 aprila t. g. Proti D.r A. Begi vodi se još istraga i izvidi radi istog prestupka, a tako su i još neki odlični gragjani pod istragom ili optužbom, radi — balkanskih dogagajaja.

Šibenik za Drinopolje. Čujemo i s velikom radošću bilježimo, da će Šibenik poput ostalih gradova (osobito u Českoj) proslaviti pad Drinopolja i pobjedu balkanskog oružja iluminacijom grada, sagovima, barjacija itd.

Na ime „Naprednjaka“ primismo (po šeku upravljenom na mjesnu Vjeresijsku Banku) *K 100*, koju je svotu sabrao *Steva Bogdanović* na apel, koji smo učinili u našem listu za *Ujevića*, kako je bilo javljeno sa imenima darovatelja u „Slobodnoj Tribuni“, glasilu jugoslavenske misli i nezavisnom listu naprednih Hrvata i Srba u Americi — što ovim javljamo, blagodareći topla darovateljima.

Kupili tiskaru. Čujemo da su D.r Dulibić i drugovi kupili štampariju Foško. Regbi izdavati će svoj list „Pravu Hrv. Riječ“.

Vojnik Krnić na Konjevratim rasporio sebi trbuh britvom kad primio telegram, da s dopusta odmah dodje na kumpaniju.

Književnost.

Na prikaz: Primili smo „Pregled srpske književnosti“, drugo izdanje od Pavla Popovića. Ova lijepa knjiga bavi se starom književnošću, narodnom i dubrovačkom književnošću. Izdala ju je knjižara Gece Kona u Beogradu. Stoji 4 dinara. — Preporučamo ju svima, osobito našoj srpskohrvatskoj mladosti.

Primili smo: „Brankovo Kolo“ sveska IV. februaraska, sa veoma lijepim i raznolikim sadržajem. Ovaj list za lijepu književnost, umjetnost i pouku preporučamo našoj mladosti.

Pretplatnici neka znadu da je skrajnje vrijeme, da se sjete svojih dužnosti. List je redovito zaplijenjivan i izvrgnut poteškoćama i progonima. Komu treba poslat čemo račun. Dopisnici neka se za koje vrijeme još strpe! — Širite „Naprednjak“!

Preuzima novčane uloge te ih ukamaćuje sa 4¹/₂ 0 - 4³/₄ 0 na uložne knjižice.	Dionička glavnica 80 milijuna	Središnjica u PRAGU, utemeljena god. 1868.	Pričuvne zaklade 23 milijuna	Uloge u TEKUĆEM računu ukamaćuje prema sporazumu.
Živnostenská Banka Podružnica u Trstu				
Brzojavni naslov: „Živenstenská“				
VIA NUOVA N.º 29.				
Telefon: N. 2157 — 1078				
IZVRŠUJE SVE BANKOVNE POSLOVE.				

PUČKA TISKARA
D. V. Iljadica i drugovi
ŠIBENIK
Preporuča se za sve u
tiskarsku struku zasjeća-
juće radnje,
Cijene umjerene.

OGLAS
Gradjevno Poduzeće
PETAR BLASOTTI & FRANO ŠKOTON
Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU
poduzimlje svaku vrst gradjevnih radnja i popravaka. Specijalista u gradnji štednjaka (Sparherda) i peći za sobe. Poduzimlje čvrste radnje u cement beton (Eisenbeton) bez potrebe željeznih greda, sa posebnom kancelarijom za nacerte i trebovnike u kući Pasini put Suda. 52
Čast mi je javiti p. n. cijenjenom općinstvu, da sam otvorio u „Širokoj Ulici“, u prizemlju kuće R. Vlahov, svoju moderno urejenu
SLASTIČARNICU
opskrbljenu najbiranijim slatkišima, kao što inim predmetima, koji u slastičarnu spadaju: Izragujem na potpuno zadovoljstvo sve vrsti slatkiša prigodom ženidbe, krštenja i t. d. Preporučam za mnogobrojni posjet i bilježim se 10 **Stevo Mandić.**

OBJAVA
Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cijenjenom općinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njegovo staro mjesto, to jest gdje se je u zadnje vrieme nalazio „Hotel Velebit“ koji sada prestaje.
Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cijenjenog općinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforte.
Sa veleštovnjem
FRANE CRLJENKO
33

LADJA NA MOTOR
duga osam metara, motor americkanski 11 HP. nova, elegantno sgradjena, 4
PRODAJE SE ODMAH.
Za informacije obratiti se: F.lli AMIGONI, Trst.: Via Madonna del Mare 6, p. t.

PIO TERZANOVIĆ
Šibenik
Velika zaliha za zimsku sezonu
MUŠKIH ODIJELA
Najmodernijeg kroja uz vrlo umjerene cijene 12-52
NE BOJI SE UTAKMICE.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK
Centralka DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.
2.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČI 250.000

BANKOVNI ODJEL PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE.

MJENJAČNICA KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. - - - -

12-52